

Ovo nije Republika.

Imamo oligarhiju, a ne Republiku. I tome treba učiniti kraj.

Idejna rešenja su utoliko čistija što su dalje od političke prakse. Naše vreme podrazumeva ogromnu ulogu partija u političkom sistemu i političkom životu društva. Uza sve to, uzurpacija Srbije, koju je od njenih građana otela politička elita, prelazi svaku podnošljivu meru.

Osnovni problem političkog sistema Srbije (a ovde postoji saglasnost mišljenja Venecijanske komisije, izveštaja o napretku Evropske komisije i svakodnevnog iskustva) jeste potpuna dominacija centrala političkih stranaka koje u datom času vladaju nad sve tri grane vlasti. Narodni poslanici ne predstavljaju građane, nego stranke; oni biraju sudije i tužioce, neposredno ili posredno, onemogućavajući podelu vlasti i uzajamnu kontrolu njenih grana. Da bi se ovo radikalno promenilo, neophodna bi bila malo verovatna izmena odredaba iz člana 102 Ustava (i sledstveno tome iz Zakona o izboru narodnih poslanika). Takođe bi bilo nužno da predsednik republike prestane da otvoreno i u kontinuitetu krši član 115 Ustava, koji mu zabranjuje da kao šef države bude šef političke stranke.

Pošto je nerealno očekivati da političke stranke ili predsednik republike svojevolejno svedu svoju moć u granice koje im Ustav nameće, potrebno je potražiti makar i manje korenita, ali možda korisna rešenja u izmenama političkog sistema kojima se bar dve najmoćnije stranke i ogroman deo građana ne bi protivili. Na jedan pravac traganja za takvim rešenjima ukazao je dr Dušan Pavlović od 25. decembra.

Pavlović razmatra izborni sistem i nadležnosti predsednika republike. Ključno je da on osporava potrebu da se u Srbiji pređe sa proporcionalnog na većinski izborni sistem. On navodi da je većinski sistem (koji koristi samo velikim strankama) nepravedniji od proporcionalnog, da ima tendenciju da stranački sistem svede na dvostranački i da bi time jedan značajan deo biračkog tela ostao nepredstavljen u Skupštini.

Pavlović primećuje da je osnovna prednost većinskog biračkog sistema stabilnost. On smatra da tu postoji rešenje koje omogućuje da se zadrži proporcionalni sistem, a obezbedi stabilnija izvršna vlast: prema njegovom mišljenju, potrebno je ojačati ulogu predsednika republike i dati mu jasna ovlašćenja vođenja politike (ekonomske, socijalne, kulturne, spoljne itd). Pavlović podseća da tako funkcionišu američki, finski ili francuski predsednik: predsednik donosi glavne odluke, a vlada ili kabinet su mu pomoćnici sa kojima se konsultuje. Pavlović zapaža da se tako „ponaša i predsednik Srbije, iako mu Ustav Srbije to ne dozvoljava.“ Čistiji predsednički sistem, prema Pavlovićevom mišljenju, obezbeđuje „proporcionalnu“ skupštinu i stabilnu izvršnu vlast, preko izbora na kojima se posebno bira skupština, a posebno predsednik. Pri takvim izborima, primećuje dr Pavlović, građani znaju da njihov glas za ova dva tela nije isti: u skupštinu se biraju oni koji ih predstavljaju; za predsednika se bira onaj ko će voditi politiku.

U čemu je ovde problem? Pavlović želi rešenje koje će Srbiji omogućiti stabilnu i efikasnu vlast, i istovremeno sačuvati najveću moguću meru pravednosti pri političkom izboru. On greši u sledećem:

Pavlović razmatra samo jednokružni većinski izborni sistem na kojem pobeđuje onaj ko dobije najviše glasova. Ovo anglo-američko rešenje zaista je neprimereno Srbiji (ne na poslednjem mestu zbog u njoj prisutnog niza izukrštanih društvenih i političkih podela). Međutim, nepravednost svojstvena jednokružnom sistemu relativne većine može se suštinski smanjiti preko dvokružnog većinskog sistema koji u Narodnu skupštinu dovodi onoga ko je dobio apsolutnu većinu glasova u drugom krugu izbora. Ovo rešenje ostavlja prostor za različite koalicije i dogovore pred drugi krug izbora, i pre pogoduje smirivanju